

USA booklets

“Folded-style booklets” (deel 3a van 4)

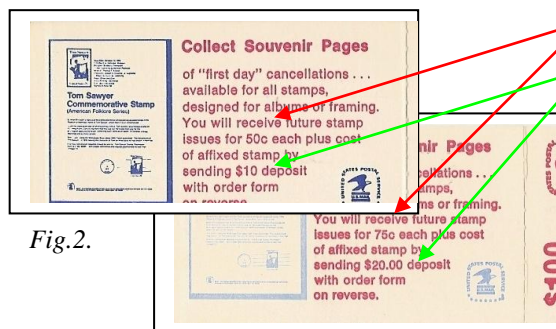
Januari 2010, Wim Meens
 Artikel voor de Philatelist.

Gebruikte literatuur en websites:

- The United States Stamp Society, Research Paper Nr. 2 (thirteenth edition), Folded-style booklet checklist
- Scott, Specialized catalogue of US stamps and covers 2010
- Durland, Standard Plate Number Catalog 2005
- <http://booklets.pnc3.org>
- <http://glossary.usstamps.org>

In deel 1 van deze reeks heb ik de folded-style en convertible booklets al even aangestipt. Nu wil ik hier dieper op ingaan. Typische kenmerken en bijzonderheden wil ik de revue laten passeren.

Zoals in deel 1 verteld, kwamen in maart 1977 de eerste vouwbare boekjes uit. In deze boekjes zaten twee zegelontwerpen, de 13ct. Star Flag over Independence Hall en de 9 ct. Flag over Capitol. Tussen februari en september 1977, drukte de Bureau of Engraving and Printing (BEP) om het andere 50ste boekje een zogenaamd zwart “counting mark”, als “teller” ons allen bekend omdat ook andere landen zoals Nederland dit fenomeen kennen. De omslagen waren “Screen Print”, dit is een rasterachtige druk. Na oktober 1977 werd dit een “Solid Print” omslag om het nog mooier te maken. De druk is uniformer en ziet er niet blokkig uit. Op het einde van dat jaar werd de opdruk op de achterzijde van de omslagen veranderd vanwege een prijswijziging.

De achterzijde van de verschillende boekjes met de daarin gewijzigde tarieven.

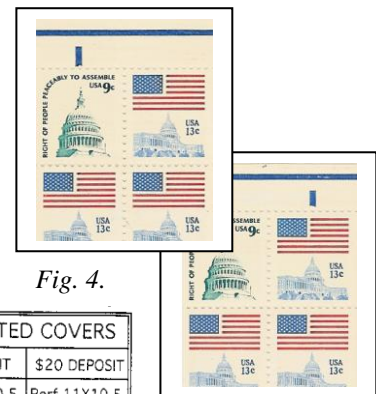

Fig. 3.

Fig. 4.

9c CAPITOL & 13c FLAG	SCREEN PRINTED COVERS				SOLID PRINTED COVERS		
	COUNTING MARK		NO COUNTING MARK		\$10.00 DEPOSIT		\$20 DEPOSIT
	Perf 10	11X10.5	Perf 10	11X10.5	Perf 10	11X10.5	Perf 11X10.5
LRM over 9c stamp							
LRM over 13c stamp							

Tabel 1. Overzicht combinaties binnen dit boekje. (bron: U.S.S.S.)

Fig. 1. Screen Print met counting mark.

Binnen de boekjes zijn beide zegels ook nog met twee verschillende tandingen te vinden; perf. 10x10 of 11x10,5. Tabel 1. laat de verschillende mogelijkheden van boekjes zien.

Als men naar figuur 4 en 5 kijkt dan ziet men de zogenaamde Cross Register Line (CRL), de horizontale doorgetrokken lijn en de Length Register Mark (LRM), de korte verticale lijn, boven de zegels geplaatst staan. De laatste, of boven de 9 ct. zegel, of boven de 13 ct. zegel.

De CRL (fig.6. zie rode pijlen) wordt gebruikt om de zijdelingse verplaatsing te controleren van de grote rol papier bij verwerking binnen de drukkerij met rotatiepersen. De LRM (fig.6. zie blauwe pijlen) staat hier haaks op en is de controle voor de lengte verplaatsing van het papier.

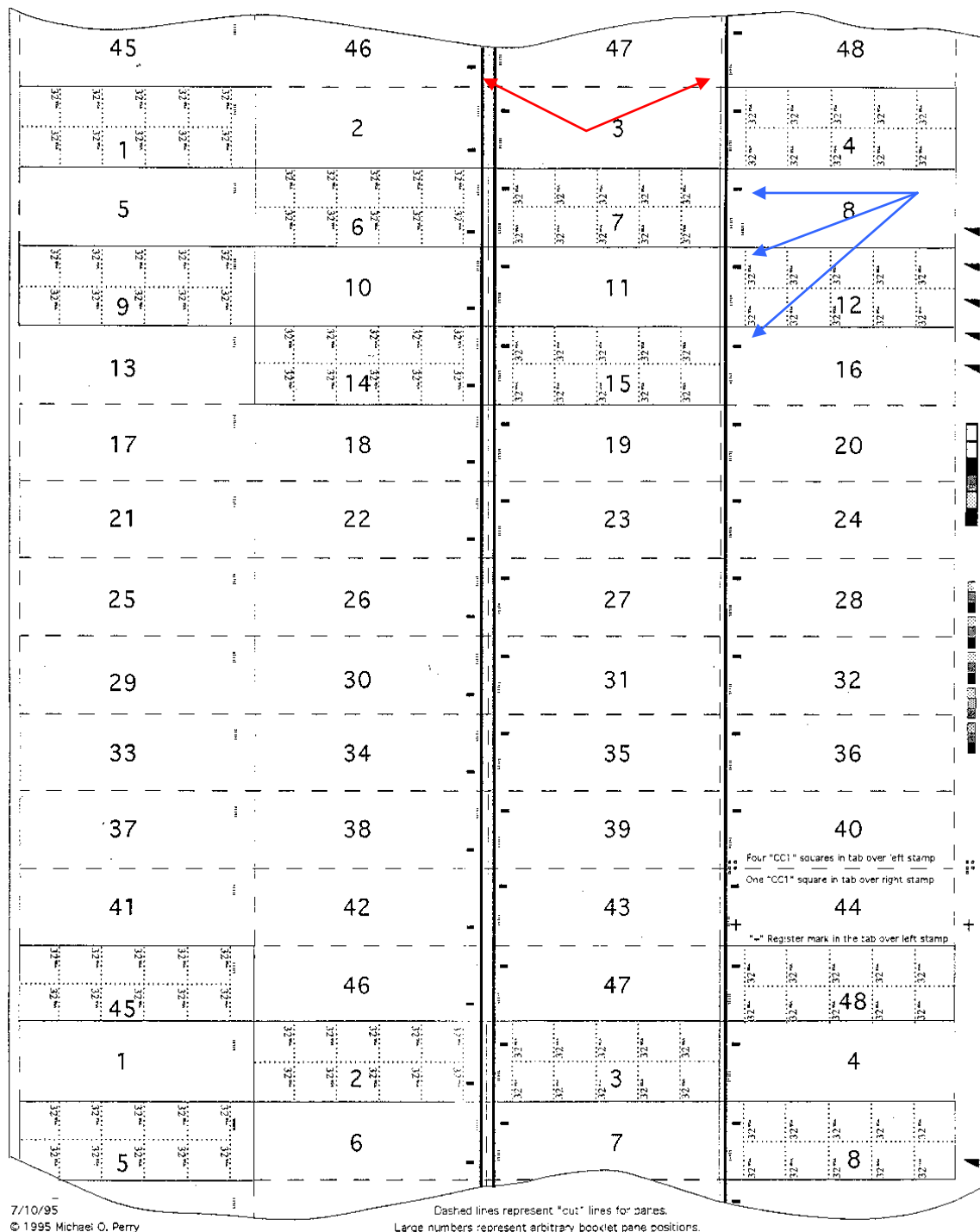

Fig.6. Drukvel met CRL en LRM, drukvel is van het "Peaches and Pears" boekje uit 1995. (bron: U.S.S.S.)

Figuur 6. laat zo'n drukvel zien. De nummers 1 t/m 48 geven aan de aantal velletjes met postzegels die uit één drukvel komen. Als verzamelaar kan je aan de hand van deze drukvel voorbeelden meestal achterhalen waar uit het drukvel de velletjes komen van een boekje in je verzameling.

Fig. 7.

Fig. 8.

De cilinderplaten, meestal twee, waarmee het papier wordt bedrukt, worden bevestigd op een rol. De onder- en bovenzijde van een plaat komen op de rol bij elkaar. In figuur 6. is dat tussen het onderste velgedeelte (nummers 45 t/m 48) en het bovenste velgedeelte (nummers 1 t/m 4). Hier ontstaat dan meestal ook een naad, die volloopt met drukinkt. Deze naad zie je op het papier afgedrukt terug. De drukker snijdt dit gedeelte normaal gesproken weg, maar dat gaat niet altijd goed en dan ontstaat er een zogenaamde “jointline” langs de totale lengte van de postzegelvelletjes.

Figuren 7. en 8. laten zo'n “jointline” zien (zie rode pijlen). Figuur 7. aan de rechterzijde, figuur 8. aan de linkerzijde van het velgedeelte. Afhankelijk van de positionering van het zegelbeeld binnen het drukvel zit zo'n velletje aan de boven- of onderzijde van het drukvel.

Een ander streep die je nog wel eens op een zegel kunt vinden is een “cutting mark”, een streepje op de middelste zegel van een velletje uit een boekje. Dit streepje moest aangeven waar een velletje moest worden gesneden. Maar dit kan natuurlijk ook verkeerd gaan.

Fig. 9. Een rood “cutting mark” streepje op de linker midden zegel van het tulpenboekje uit 1991. Dit streepje kan ook op de middelste zegel aan de rechterzijde voorkomen. De zegel was dat jaar al eerder uitgegeven met de waarde “F”.

Fig.10. Een rood “cutting mark” streepje aan de onderzijde van de middelste zegel van het AIDS awareness boekje uit 1993. Dit streepje is tot nog toe alleen ontdekt aan de onderzijde van het postzegelvelletje.

De folded-style boekjes kunnen verschillend zijn samengesteld. Soms met slechts één velletje per boekje, meestal met twee velletjes per boekje of zoals hierboven bij de “B” rate Eagle, een uitgifte uit 1981, met drie velletjes per boekje. En ja, er bestaan uitgiften van boekjes met vier en vijf velletjes. Andere kenmerken op de tab boven het zegelbeeld kunnen dan de positie binnen het drukvel verraden en hoe de samenstelling van het boekje met de diverse velletjes tot stand is gekomen. Zie voorbeelden hieronder van de “Classic Cars” uitgifte uit 1988.

Fig. 11. Streepje in rechter bovenhoek

Fig. 12. Kleurbalkjes geel en cyaan

Fig. 13. Kleurbalkje magenta

Fig. 14. Kleurbalkje zwart

Figuren 12 t/m 14 laten in hun tab de vier drukk kleuren zien. Deze werden in controle “bars”, balken of driehoeken op het drukvel gedrukt. Binnen de boekjes vindt men dan restanten hiervan terug op de tabs van de postzegelvelletjes.

Ook worden op zo’n drukvel diverse “Register Marks” gedrukt. Aangezien men gebruikt maakt van een vier kleuren pers, drukvel krijgt vier verschillende kleurbewerkingen, is het wel de bedoeling dat de kleur op de juiste plek binnen het drukvel terecht komt. Diverse registratie streepjes, zowel horizontaal, verticaal of diagonaal geplaatst of kruisen zorgen ervoor dat het hele drukproces goed verloopt. Het restant van zo’n horizontaal registratiestreepje of kruisje zie je in figuur 11.

De horizontale onderbroken lijn (figuur 13. rode pijlen), die men boven de CRL ziet zijn de zogenaamde “EE-bars”. Afkorting van “Electric Eye”. Een apparaat scant deze EE-bars, zodat de perforatie van het hele drukvel in één keer goed gaat en binnen het drukvel op de juiste plaats wordt gemaakt.

Fig. 15.

Fig. 16.

Fig. 17.

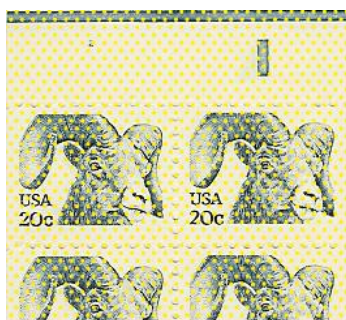
Hierboven andere voorbeelden van tabkenmerken; figuur 15 t/m 17 laten restanten zien van een cyaan kleurbalk bij de uitgifte uit 1990, “Beach Umbrella” incl. vermelding van het plaatnummer 111111.

Een ander aspect bij het drukken van postzegels en daarmee ook het drukken van postzegelvelen voor in boekjes is het eventueel aanbrengen van een luminescerende laag op de zegels. Hoe dit gaat, welke technieken worden gebruikt of welke stoffen er zijn wil ik nu niet aan de orde brengen. Ook niet of het wel of niet al in het papier is meegenomen.

Het aanbrengen van luminescerende stoffen op postzegels wordt gebruikt om deze geschikt te maken voor automatische verwerking in stempel- en sorteermachines, die reageren op de nagloei die zulke zegels uitstralen nadat ze aan ultraviolet licht zijn blootgesteld. Dit heet binnen de USA filatelie “tagging”. De USPS voerde hiermee de eerste experimenten uit vanaf 1 augustus 1963.

Binnen de USA filatelie kennen we in hoofdlijnen drie “tagging”-en. De “Overall tagging”, het hele velletje is bedekt met een uniforme luminescerende laag. De “mottled tagging”, het hele velletje is bedekt met een laag die “gespat” erop is gebracht. En de “block” tagging, een vierkant of rechthoekig stukje van de zegel wordt slechts door een luminescerende laag bedekt.

*Fig. 18. “Mottled tagging”
Plaatnummer 1.*

*Fig. 19. “Block tagging”
Plaatnummer 34.*

Het plaatnummer kan verraden welke luminescerende stof is gebruikt en hoe aangebracht.

*Fig. 20. American Bighorned sheep
voor het eerst uitgegeven 8 januari 1982.
Bij “Overall tagging” zou het hele postzegelvel geel oplichten.*

Je kan je natuurlijk voorstellen dat, als zo’n luminescerende laag pas later op het papier wordt aangebracht, ook hiermee dingen fout kunnen lopen. Vandaar dat het zich altijd loont om met een UV-lamp over het zegelbeeld te gaan. Het zorgt voor fluorescentie van ontelbare natuurlijke en kunstmatige stoffen. Wellicht dat je verschuivingen van deze laag aantreft. De luminescerende laag op USA-zegels zie je het beste met een “korte” golf (rond 254 nm) UV-lamp. Waarbij de Nederlandse zegels deze laag het beste laten zien met een “lange” (rond 365 nm) golf UV-lamp.

Fig. 21. Flag over Capitol Dome. De rode pijlen geven de locatie van de extra “scored” perforatie weer.

Was er al sprake in tabel 1 van diverse perforaties (de aantal tandjes dat men telt over een lengte van 2 centimeter zowel aan de boven- en zijkant van een zegel), de postzegels in enkele boekjes van de Verenigde Staten kennen een extra perforatie over de eerdere perforatie heen; de zogenaamde “scored perforation”. Zie figuur 21.

Deze “scored” perforatie zijn rechthoekige, lijnvormige inkepingen op de reeds bestaande perforatie. Dit werd gedaan om het gemakkelijker te maken om één enkele zegel uit het boekje te scheuren. Deze perforatie is met het blote oog bijna niet te zien en je vindt hem ook niet in alle boekjes van hetzelfde type terug.

Het is zelfs zo, dat deze perforatie binnen één en hetzelfde boekje niet altijd over alle reeds aanwezige perforatie is toegepast. De “scored” perforatie in het hiernaast afgebeelde voorbeeld kent een velletje met vijf zegels, daardoor vijf horizontale perforaties. En op een of meerdere of allemaal kan de “scored” perforatie zijn toegepast.

Fig. 22. Mogelijke locatie van de “Scored perforation”